

O społecznym autorytecie Kościoła

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ostatnich latach obserwujemy pogorszenie wizerunku Kościoła, a wraz z nim spadek poziomu religijności Polaków, a nawet proces słabnięcia wiary religijnej¹. Wśród przyczyn mniejszego zaangażowania w praktyki religijne, a niekiedy także – szerzej – pogorszenia postrzegania Kościoła w ostatnim czasie, wymienia się różne czynniki. Przywoływane są m.in.: ujawnianie przypadków pedofili wśród polskich księży (początek tego procesu można umownie datować na 11 maja 2019 roku, kiedy to miała miejsce premiera filmu braci Sekielskich „Tylko nie mów nikomu”); ograniczenia w praktykach religijnych w związku z pandemią, które spowodowały, że część wiernych nie wróciła już do kościołów; a także zaostrzenie prawa aborcyjnego w Polsce, które dla części społeczeństwa stało się egzemplifikacją nadmiernego wpływu Kościoła na państwo.

W majowym badaniu spytaliśmy ankietowanych o ich autorytety w Kościele oraz postulaty dotyczące zmian, które mogłyby poprawić wizerunek Kościoła².

AUTORYTET SPOŁECZNY PAPIEŻY

Osobą cieszącą się wśród Polaków największym autorytetem (nie tylko w Kościele) przez ostatnie dziesięciolecie pozostawał papież Jan Paweł II. Jego szczególną rolę w polskim społeczeństwie potwierdzały wyniki badań opinii społecznej. Sondaż CBOS z września 2009 roku pokazywał, że był on postrzegany zarówno jako wzór osobisty, który znacząco wpłynął na życie respondentów, jak i w kategoriach ikony – wielkiego Polaka zasługującego na miano autorytetu w życiu publicznym³. W badaniu z września 2018 roku, a więc realizowanym jeszcze przed wyraźnym pogorszeniem ocen Kościoła, ogółem 92% ankietowanych uznawało Jana Pawła II za ważny autorytet moralny.

¹ Zob. komunikaty CBOS: „Oceny działalności instytucji publicznych”, kwiecień 2022 (oprac. M. Feliksiak) oraz „Religijność młodych na tle ogółu społeczeństwa”, listopad 2022 (oprac. M. Grabowska).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (385) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 2 do 12 maja 2022 roku na próbie liczącej 1087 osób (w tym: 58,9% metodą CAPI, 28,7% – CATI i 12,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

³ Zob. komunikat CBOS „Wzory i autorytety Polaków”, październik 2009 (oprac. M. Herrmann).

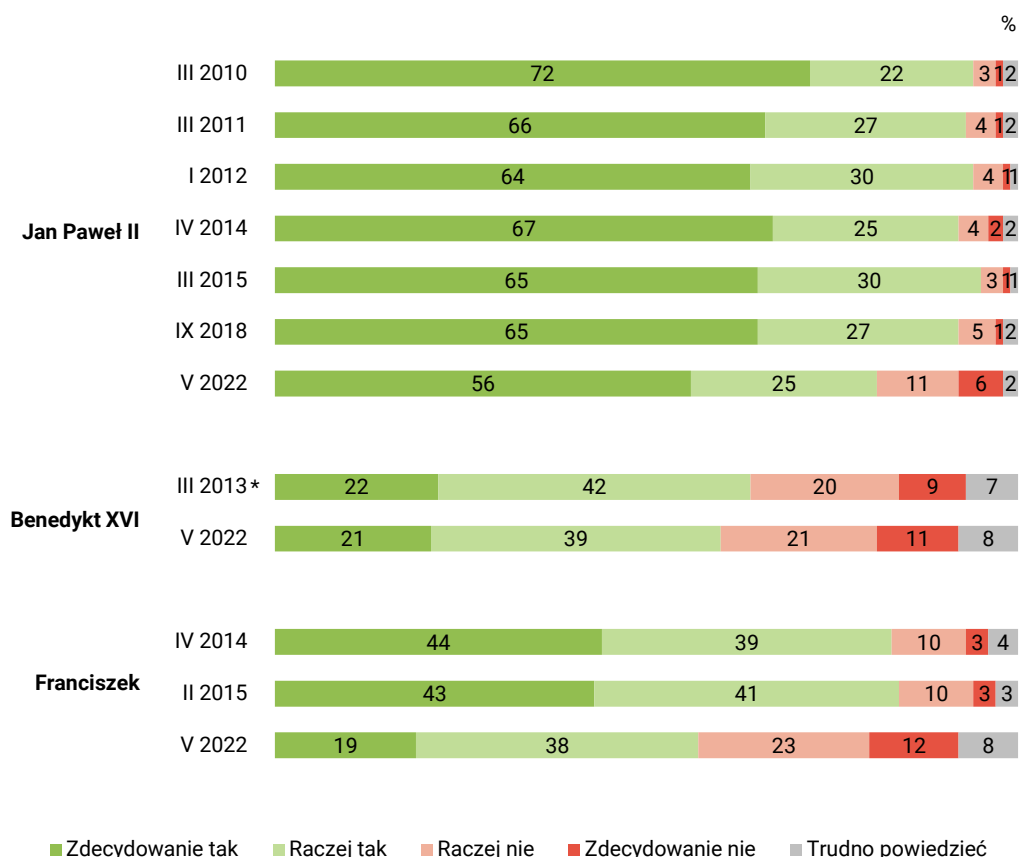
Obecnie deklaracje takie składa 81% respondentów, w tym 56% – w sposób zdecydowany. A zatem, mimo znaczącego spadku autorytetu polskiego papieża, dla ogromnej większości dorosłych pozostaje on osobą wyznaczającą normy moralne.

Żaden z następców Jana Pawła II – ani Benedykt XVI, ani Franciszek nie dorównuje mu pod względem społecznego uznania. Benedykt XVI jest autorytetem dla 60% dorosłych. W porównaniu z poprzednim pomiarem, realizowanym w 2013 roku, odsetek takich osób zmniejszył się o 4 punkty procentowe.

Najbardziej dramatyczne zmiany zaszły w postrzeganiu papieża Franciszka, który wprawdzie cieszył się mniejszym autorytetem niż Jan Paweł II, jednak dość powszechnie wywoływał pozytywne reakcje. W badaniach realizowanych w 2014 i 2015 roku ponad cztery piąte respondentów darzyło go uznaniem w kwestiach moralności (odpowiednio 83% i 84%). Obecnie pozostaje on autorytetem dla 57% dorosłych Polaków. Bez wątplenia pogorszenie wizerunku papieża Franciszka jest w dużej mierze efektem jego rozmijających się z odczuciami społecznymi reakcji na wojnę w Ukrainie.

CBOS

RYS. 1. Czy papież (...) jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?

* W badaniu pytanie brzmiało „Czy papież Benedykt XVI w czasie swojego pontyfikatu był dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?”

Spółeczno-demograficzne zróżnicowania stosunku do wymienionych papieży są bardzo klarowne. Im starszy wiek, im mniejsza miejscowość, niższy poziom wykształcenia oraz mniejsze dochody *per capita*, tym częściej uznawany jest autorytet wszystkich wymienionych papieży – i odwrotnie: im młodszy wiek, większa miejscowość, wyższy status społeczno-ekonomiczny, tym częstsze jest kwestionowanie autorytetu przywódców Kościoła. O ile jednak większość badanych we wszystkich grupach wyróżnionych ze względu na wiek, wielkość miejsca zamieszkania, wykształcenie i dochody *per capita* deklaruje, że Jan Paweł II jest dla nich ważną postacią określającą normy moralne, o tyle deklaracje takie nie zawsze przeważają w odniesieniu do pozostałych papieży. Autorytet Jana Pawła II kwestionuje około jednej trzeciej najmłodszych respondentów, do 24 roku życia, mieszkańców największych miast, osób najlepiej sytuowanych, a w przypadku obu pozostałych papieży – odsetek nieuznających ich nauczania moralnego w wymienionych grupach respondentów sięga, a często nawet przekracza 50%.

Kluczowe znaczenie dla stosunku do wszystkich papieży ma wiara religijna, udział w praktykach religijnych, a także powiązana z nimi – orientacja polityczna. Osoby wierzące i uczestniczące w praktykach religijnych (szczególnie robiące to przynajmniej 1-2 razy w miesiącu) z reguły uznają autorytet papieży, zwłaszcza Jana Pawła II. Dość jednoznacznie odrzucają go natomiast niewierzący. Z kolei nieuczestniczący w praktykach religijnych w większości kwestionują autorytet następców Jana Pawła II, natomiast jego samego odrzucają wyraźnie rzadziej (44% uznaje go za autorytet, 50% – nie). Mniejsze zróżnicowania obserwujemy w przypadku orientacji politycznej. Autorytet wszystkich papieży w większości uznają badani deklarujący prawicowe i centrowe poglądy polityczne, a także ankietowani indyferentni politycznie. Z kolei respondenci identyfikujący się z lewicą przeważnie kwestionują autorytet Benedykta XVI i Franciszka, natomiast ponad połowa z nich z uznaniem wypowiada się o Janie Pawle II.

TABELA 1

Religijność i orientacja polityczna		Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan(i) za osobę	głęboko wierzącą	92	6	2
	wierzącą	93	6	1
	raczej wierzącą	37	59	4
	całkowicie niewierzącą	11	85	4
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	97	3	0
	Raz w tygodniu	97	2	1
	1–2 razy w miesiącu	95	4	1
	Kilka razy w roku	86	13	1
	W ogóle nie uczestniczy	44	50	6
Poglądy polityczne	Lewica	55	42	3
	Centrum	83	14	3
	Prawica	94	6	0
	Trudno powiedzieć	82	13	5

TABELA 2

Religijność i orientacja polityczna		Czy papież Benedykt XVI jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan(i) za osobę	głęboko wierzącą	80	12	8
	wierzącą	70	22	8
	raczej wierzącą	14	78	8
	całkowicie niewierzącą	6	89	5
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	89	9	2
	Raz w tygodniu	80	15	6
	1–2 razy w miesiącu	74	17	10
	Kilka razy w roku	57	34	9
	W ogóle nie uczestniczy	22	68	11
Poglądy polityczne	Lewica	39	55	6
	Centrum	59	32	8
	Prawica	73	21	6
	Trudno powiedzieć	60	28	12

TABELA 3

Religijność i orientacja polityczna		Czy papież Franciszek jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan(i) za osobę	głęboko wierzącą	80	12	8
	wierzącą	70	22	8
	raczej wierzącą	14	78	8
	całkowicie niewierzącą	6	89	5
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	83	13	4
	Raz w tygodniu	76	18	7
	1–2 razy w miesiącu	69	22	9
	Kilka razy w roku	53	38	9
	W ogóle nie uczestniczy	23	68	8
Poglądy polityczne	Lewica	37	58	5
	Centrum	56	34	9
	Prawica	67	27	6
	Trudno powiedzieć	66	23	11

Przedstawione zróżnicowania znajdują odzwierciedlenie w opiniach elektoratów. Przywódcy Kościoła i ich nauczanie cieszą się największym uznaniem wśród wyborców Prawa i Sprawiedliwości. Wszyscy trzej papieże spotykają się także z pozytywną oceną większości zwolenników Polski 2050 Szymona Hołowni. Sympatycy Koalicji Obywatelskiej i Konfederacji uznają w większości autorytet Jan Pawła II. O ile spora część zwolenników Konfederacji wyraża aprobatę także dla Benedykta XVI i jego nauczania, o tyle oba elektoraty kwestionują autorytet papieża Franciszka. Zdeklarowani wyborcy Lewicy odrzucają nauczanie wszystkich trzech papieży.

TABELA 4

Elektoraty partyjne	Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	99	1	0
Polska 2050 Szymona Hołowni	70	29	1
Konfederacja*	69	28	3
Koalicja Obywatelska	60	37	3
Lewica*	23	77	0

* Mała liczebność zwolenników tych ugrupowań w badanej próbie

TABELA 5

Elektoraty partyjne	Czy papież Benedykt XVI jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	80	14	6
Polska 2050 Szymona Hołowni	53	43	4
Konfederacja*	49	37	14
Koalicja Obywatelska	37	53	10
Lewica*	21	77	2

* Mała liczebność zwolenników tych ugrupowań w badanej próbie

TABELA 6

Elektoraty partyjne	Czy papież Franciszek jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	76	18	6
Polska 2050 Szymona Hołowni	58	41	1
Koalicja Obywatelska	38	56	6
Konfederacja*	37	53	10
Lewica*	16	80	3

* Mała liczebność zwolenników tych ugrupowań w badanej próbie

AUTORYTETY W KOŚCIELE – WŚRÓD DUCHOWNYCH I ŚWIECKICH

Niezależnie od odpowiedzi na pytanie o ocenę papieża więcej niż co trzeci dorosły respondent (36%) twierdzi, że wśród ludzi Kościoła jest osoba, która jest dla niego autorytetem w sprawach wiary i moralności. Deklaracje takie najczęściej składają osoby określające się jako głęboko wierzące, praktykujące co najmniej 1–2 razy w tygodniu oraz opisujące swoje poglądy polityczne jako prawicowe.

CBOS

RYS. 2. Czy wśród ludzi Kościoła jest ktoś, kto jest dla Pana(i) autorytetem w sprawach wiary i moralności? Chodzi o osoby duchowne lub świeckie, żyjące lub już nieżyjące, szeroko znane lub znane tylko lokalnie

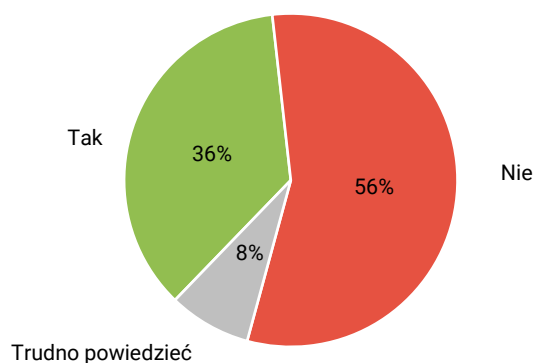

TABELA 7

Religijność i orientacja polityczna		Czy wśród ludzi Kościoła jest ktoś, kto jest dla Pana(i) autorytetem w sprawach wiary i moralności? Chodzi o osoby duchowne lub świeckie, żyjące lub już nieżyjące, szeroko znane lub znane tylko lokalnie.	
		Odsetki odpowiedzi twierdzących	
Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan(i) za osobę	głęboko wierzącą	63	
	wierzącą	39	
	raczej wierzącą	20	
	całkowicie niewierzącą	5	
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	
	Raz w tygodniu	49	
	1–2 razy w miesiącu	48	
	Kilka razy w roku	24	
	W ogóle nie uczestniczy	17	
Poglądy polityczne	Lewica	24	
	Centrum	28	
	Prawica	54	
	Trudno powiedzieć	27	

W elektoratach posiadanie autorytetów w sprawach wiary i moralności najczęściej deklarują wyborcy Prawa i Sprawiedliwości, a w dalszej kolejności sympatycy Polski 2050 Szymona Hołowni.

TABELA 8

Elektoraty partyjne	Czy wśród ludzi Kościoła jest ktoś, kto jest dla Pana(i) autorytetem w sprawach wiary i moralności? Chodzi o osoby duchowne lub świeckie, żyjące lub już nieżyjące, szeroko znane lub znane tylko lokalnie.	
	Odsetki odpowiedzi twierdzących	
Prawo i Sprawiedliwość	57	
Polska 2050 Szymona Hołowni	40	
Koalicja Obywatelska	29	
Konfederacja*	27	
Lewica*	20	

* Mała liczebność zwolenników tych ugrupowań w badanej próbie

Spośród podstawowych cech społeczno-demograficznych badanych największą rolę odgrywa w tej kwestii wiek. Wyraźnie rzadziej niż przeciętnie o autorytetach w sprawach wiary i moralności mówią ludzie młodzi, do 34 roku życia (21% badanych w wieku 18–24 lata i 25% osób wieku od 25 do 34 lat). Stosunkowo najczęściej (49%) do uznania tego rodzaju autorytetów przyznają się ankietowani w wieku 55–64 lata.

Respondenci deklarujący, że wśród ludzi Kościoła są takie osoby, które osobiście uznają za autorytety w sprawach wiary i moralności, wymieniali przede wszystkim osoby duchowne, zarówno szeroko znane, jak i znane tylko lokalnie. Wśród konkretnych postaci najczęściej wskazywano świętych i błogosławionych: Jana Pawła II, prymasa Stefana Wyszyńskiego, a także ks. Jerzego Popiełuszkę, rzadziej Matkę Teresę z Kalkuty, świętą Faustynę oraz Ojca Pio. Spośród innych znanych osób duchownych najczęściej powtarzały się nazwiska ks. prof. Józefa Tischnera, ks. Piotra Pawlukiewicza, dominikanina ojca Adama Szustka, ks. Adama Bonieckiego, a także ks. Jana Kaczkowskiego, ks. Tadeusza Isakowicza-Zaleskiego, abp. Marka Jędraszewskiego, abp. Grzegorza Rysia oraz ks. prof. Alfreda Wierzbickiego. Więcej niż co czwarta osoba wskazywała na autorytet księdza znanego lokalnie, np. proboszcza lub wikarego w swojej parafii, niekiedy mówiono w tym kontekście także o konkretnych zakonnikach lub siostrach zakonnych. Tylko stosunkowo niewielu badanych jako autorytet w sprawach wiary i moralności przywoływało osoby świeckie, na ogół członków rodziny.

Odpowiedzi respondentów deklarujących, że wśród ludzi Kościoła są takie osoby, które osobiście uznają za autorytety w sprawach wiary i moralności (N=387)

Kto to jest? Kim jest ta osoba, kim są te osoby?

Święci i błogosławieni

Jan Paweł II	21,3%
Prymas Stefan Wyszyński	14,8%
Ks. Jerzy Popiełuszko	3,3%
Matka Teresa z Kalkuty	1,3%
Św. Faustyna Kowalska	1,0%
Ojciec Pio	1,0%
Św. Franciszek z Asyżu	0,7%
Św. Maksymilian Maria Kolbe	0,5%
Św. Andrzej Bobola	0,5%
Św. Antoni Padewski	0,5%
Inny konkretny święty/ błogosławiony	1,3%
Święci – ogólnie	0,4%

Osoby duchowne, hierarchowie Kościoła

Ks. prof. Józef Tischner	2,9%
Ks. Piotr Pawlukiewicz	2,6%
Ojciec Adam Szustak	2,4%
Ks. Adam Boniecki	2,3%
Ks. Jan Kaczkowski	1,7%
Ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski	1,5%
Abp Marek Jędraszewski	1,5%
Abp Grzegorz Rysz	1,2%
Ks. prof. Alfred Wierzbicki	1,0%
Prymas Wojciech Polak	0,8%
Ojciec Paweł Gużyński	0,7%
Papież Franciszek	0,6%
Ks. Wojciech Lemański	0,5%
Bp Stanisław Gądecki	0,4%
Ks. Jan Twardowski	0,4%
Bp Tadeusz Pieronek	0,3%
Benedykt XVI	0,3%
Ks. Grzegorz Kramer	0,2%
Bp Józef Życiński	0,2%
Konkretni, znani lokalnie księża, proboszczowie, wikariusze	29,6%
Konkretni zakonnicy, siostry zakonne	2,3%
Inna znana osoba duchowna	4,1%
Inny konkretny hierarcha	1,2%
Osoby duchowne, księża, zakonnicy – ogólnie	2,4%
Biskupi, Konferencja Episkopatu – ogólnie	0,8%
Papieże – ogólnie	0,6%

Świeccy

Osoby świeckie z rodziny – rodzice, dziadkowie, siostra	2,6%
Osoby świeckie spoza rodziny – sąsiadka, wierni działający w parafii, koleżanka, przyjaciel	0,7%
Władysław Bartoszewski	0,4%
Inne konkretne nazwisko osoby świeckiej: Tomasz Terlikowski	0,4%
Organizacje katolickie skupiające świeckich: Opus dei	0,3%

Inne odpowiedzi

Inne odpowiedzi: Bóg, Jezus, Maryja	1,0%
Wyznawcy innych wyznań i religii	0,5%
Trudno powiedzieć	1,2%

JAK WZMOCNIĆ AUTORYTET KOŚCIOŁA?

Kiedy w lipcu 2019 roku prosiliśmy naszych respondentów o określenie największych – ich zdaniem – problemów, z jakimi boryka się Kościół katolicki w Polsce, najczęściej zwracano uwagę na przypadki pedofilii osób duchownych oraz na angażowanie się Kościoła w politykę⁴. W tegorocznym badaniu zapytaliśmy o to, co powinien zrobić Kościół, aby wzmocnić swój społeczny autorytet. Powstała na podstawie odpowiedzi badanych hierarchia oczekiwań koresponduje dość wyraźnie z postrzeganymi wówczas problemami Kościoła. Najczęstsze postulaty pod adresem Kościoła dotyczą właśnie unikania polityki i nieangażowania się po stronie żadnej partii politycznej (58%) oraz wyjaśnienia przypadków pedofilii w Kościele, ukarania winnych nadużyć i zaniedbań (56%). Duża część respondentów wyraża opinię, że Kościół powinien mniej zabiegać o pieniądze i dobra materialne (50%), a księża powinni dawać przykład wiernym poprzez przestrzeganie głoszonych zasad (44%). Pozostałe postulaty spośród umieszczonych w kafeterii wskazywano wyraźnie rzadziej. Co ciekawe, tyle samo osób (po 20%) dostrzega potrzebę zmian w nauczaniu moralnym Kościoła, tak, aby lepiej przystawało ono do obecnych czasów, co przeciwnie: podkreśla, że powinien on stać na straży tradycyjnego nauczania w sprawach wiary i moralności. Stosunkowo nieliczni (6%) wśród głównych postulatów pod adresem Kościoła wymieniają zwiększenie wpływu świeckich w Kościele.

CBOS

RYS. 3. Co powinien zrobić Kościół, aby wzmocnić swój autorytet w społeczeństwie? Jakie są Pana(i) główne oczekiwania? Może Pan(i) wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi

⁴ Zob. komunikat CBOS „Oceny sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce”, sierpień 2019 (oprac. A. Głowacki).

Oczekiwania wobec Kościoła do pewnego stopnia różnicuje religijność: deklarowana wiara lub jej brak oraz udział w praktykach religijnych, a także poglądy polityczne.

O ile rozkład opinii najliczniejszej kategorii badanych, tych, którzy określają się jako wierzący, jest bardzo zbliżony do deklaracji wśród ogółu ankietowanych, o tyle interesujące są postulaty formułowane przez osoby charakteryzujące się jako głęboko wierzące. Stosunkowo najczęściej przywoływany w tej grupie postulat dotyczył postępowania księży, którzy powinni stanowić wzór dla wiernych. Głęboko wierzący kładą większy niż inni nacisk na to, aby Kościół stał na straży tradycyjnego nauczania w kwestiach wiary i moralności, ponadto stosunkowo często za ważne uznają zwiększenie wpływu wiernych na funkcjonowanie Kościoła. Z kolei niewierzący szczególnie często akcentują potrzebę wyjaśnienia przypadków pedofili w Kościele.

TABELA 9

Co powinien zrobić Kościół, aby wzmocnić swój autorytet w społeczeństwie?	Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan(i) za osobę			
	głęboko wierzącą	wierzącą	raczej niewierzącą	całkowicie niewierzącą
	w procentach			
Wprowadzić istotne zmiany w swoim nauczaniu moralnym tak, aby lepiej przystawało ono do obecnych czasów	8	21	25	17
Zwiększyć wpływ świeckich na funkcjonowanie Kościoła	15	6	3	6
Unikać polityki, nie angażować się po stronie żadnej partii politycznej	38	60	58	66
Sami księża powinni bardziej przestrzegać zasad głoszonych przez Kościół i w ten sposób dawać przykład wiernym	52	45	42	38
Wyjaśnić przypadki pedofili w Kościele, ukarać winnych nadużyć i zaniedbań	43	54	67	73
Mniej zabiegać o pieniądze i dobra materialne	26	51	61	55
Stać na straży tradycyjnego nauczania dotyczącego wiary i moralności	40	22	6	3
Żadne z powyższych	2	1	2	11
Trudno powiedzieć	5	3	1	0

Spośród kategorii określonych na podstawie częstości udziału w praktykach religijnych najbardziej wyróżniającą się grupą są osoby praktykujące kilka razy w tygodniu. Trzy najważniejsze w ich ocenie sprawy to kolejno: zachowanie tradycyjnego nauczania, nieangażowanie się w politykę oraz właściwe postępowanie księży, którzy powinni stanowić przykład dla wiernych. Częściej niż przeciętnie oczekują też zwiększenia wpływu świeckich na funkcjonowanie Kościoła. Wraz ze zmniejszaniem się częstości praktyk religijnych słabnie oczekiwanie, że Kościół będzie bronił tradycyjnego nauczania, a nabierają znaczenia kwestie podejścia do dóbr materialnych oraz wyjaśnienia i napiętnowania przypadków pedofili. Badani uczestniczący w praktykach religijnych raz w tygodniu lub 1–2 razy w miesiącu mniej więcej równie często wskazują cztery najważniejsze także dla ogółu badanych postulaty. Respondenci niepraktykujący lub robiący to jedynie okazjonalnie częściej niż osoby bardziej religijne zwracają uwagę na potrzebę unikania przez Kościół zaangażowania politycznego,

a niepraktykujący dodatkowo szczególnie mocno akcentują konieczność wyjaśnienia przypadków pedofilii i ukarania winnych nadużyć oraz zaniedbań.

TABELA 10

Co powinien zrobić Kościół, aby wzmocnić swój autorytet w społeczeństwie?	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1–2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
Wprowadzić istotne zmiany w swoim nauczaniu moralnym tak, aby lepiej przystawało ono do obecnych czasów	4	20	17	24	21
Zwiększyć wpływ świeckich na funkcjonowanie Kościoła	18	7	6	5	4
Unikać polityki, nie angażować się po stronie żadnej partii politycznej	48	52	55	71	62
Sami księża powinni bardziej przestrzegać zasad głoszonych przez Kościół i w ten sposób dawać przykład wiernym	43	49	52	37	40
Wyjaśnić przypadki pedofilii w Kościele, ukarać winnych nadużyć i zaniedbań	23	48	57	57	70
Mniej zabiegać o pieniądze i dobra materialne	28	47	52	54	54
Stać na straży tradycyjnego nauczania dotyczącego wiary i moralności	50	29	22	12	8
Żadne z powyższych	0	1	0	2	5
Trudno powiedzieć	8	2	2	2	2

Biorąc pod uwagę poglądy polityczne można stwierdzić, że osoby o orientacji lewicowej jeszcze częściej niż ogół badanych widzą potrzebę dystansowania się Kościoła od bieżącej polityki (71%), wyjaśnienia przypadków pedofilii i ukarania winnych (65%) oraz większego umiaru w korzystaniu z dóbr materialnych (56%). Badani identyfikujący się z prawicą, chociaż często wskazują wymienione wyżej kwestie, to częściej niż przeciętnie zwracają też uwagę na potrzebę przestrzegania przez księży głoszonych zasad i dawania tym samym przykładu wiernym (49%) oraz zachowywania przez Kościół tradycyjnego nauczania (35%).

Omówione wyżej zróżnicowania znajdują odzwierciedlenie w opiniach elektoratów partyjnych. Wyborcy Prawa i Sprawiedliwości częściej niż pozostali deklarują, że Kościół powinien trzymać się tradycyjnego nauczania w sprawach wiary i moralności, a także częściej dostrzegają potrzebę zwiększenia wpływu świeckich w Kościele. Zwolennicy Koalicji Obywatelskiej i Lewicy są bardzo podobni do siebie w poglądach i szczególnie mocno akcentują konieczność wyjaśnienia przypadków pedofilii, nieangażowania się Kościoła w politykę oraz nienadużywania przez niego dóbr materialnych. Sympatycy Polski 2050 Szymona Hołowni nieco częściej niż inni zwracają uwagę, że sami księża powinni przestrzegać zasad głoszonych przez Kościół i w ten sposób dawać przykład wiernym. Zwolennicy Konfederacji, podobnie jak wyborcy Prawa i Sprawiedliwości, często odnoszą się do nauczania Kościoła, jednak w odróżnieniu od nich nieco częściej oczekivaliby wprowadzenia w nim istotnych zmian, niż utrzymania tradycyjnego nauczania.

TABELA 11

Co powinien zrobić Kościół, aby wzmocnić swój autorytet w społeczeństwie?	Elektoraty partyjne				
	Prawo i Sprawiedliwość	Koalicja Obywatelska	Lewica*	Konfederacja*	Polska 2050 Szymona Hołowni
	w procentach				
Wprowadzić istotne zmiany w swoim nauczaniu moralnym tak, aby lepiej przystawało ono do obecnych czasów	17	29	21	31	24
Zwiększyć wpływ świeckich na funkcjonowanie Kościoła	11	4	2	7	5
Unikać polityki, nie angażować się po stronie żadnej partii politycznej	49	74	71	67	64
Sami księża powinni bardziej przestrzegać zasad głoszonych przez Kościół i w ten sposób dawać przykład wiernym	45	42	42	40	50
Wyjaśnić przypadki pedofili w Kościele, ukarać winnych nadużyć i zaniedbań	42	72	76	61	64
Mniej zabiegać o pieniądze i dobra materialne	42	58	58	37	57
Stać na straży tradycyjnego nauczania dotyczącego wiary i moralności	39	8	3	25	11
Żadne z powyższych	1	1	2	0	3
Trudno powiedzieć	3	0	0	0	0

* Mała liczebność zwolenników tych ugrupowań w badanej próbie

Mimo pogorszenia się postrzegania Kościoła katolickiego w ostatnich kilku latach i wyraźnych symptomów odchodzenia od religii, Kościół ciągle cieszy się sporym autorytetem społecznym. Ponad 80% dorosłych respondentów deklaruje, że Jan Paweł II jest dla nich ważnym autorytetem moralnym. Spośród innych osób, które stanowią dla Polaków ważny punkt odniesienia w sprawach wiary i moralności, badani spontanicznie wymieniali prymasa Stefana Wyszyńskiego, ks. Jerzego Popiełuszkę, a także m.in. ks. prof. Józefa Tischnera, ks. Piotra Pawlukiewicza, ojca Adama Szustaka oraz ks. Adama Bonieckiego, często przywoływali też autorytet lokalnych duszpasterzy: proboszczów i wikariuszy. Więcej niż co trzeci ankietowany (wliczając w to także osoby niewierzące i niepraktykujące) zadeklarował, że wśród ludzi Kościoła jest ktoś, kto jest dla niego autorytetem w sprawach wiary i moralności; wśród praktykujących przynajmniej 1-2 razy w miesiącu (stanowiących nieco ponad połowę ankietowanych) – deklaracje takie składa niemal połowa. Wyniki badania potwierdzają zarazem znaczenie wieku jako istotnej zmiennej określającej stosunek do Kościoła. Mimo słabnącego autorytetu Kościoła wśród młodych, dla ponad połowy najmłodszych respondentów Jan Paweł II pozostaje ważnym autorytetem moralnym.

Najczęściej wyrażane pod adresem Kościoła oczekiwania, które miałyby wzmocnić jego społeczny autorytet, dotyczyły unikania polityki i nieangażowania się po stronie żadnej partii politycznej, wyjaśnienia przypadków pedofili oraz nienadużywania pieniędzy i dóbr materialnych.

Opracowała

Beata Roguska